

eningsrörelsen inte fått det grepp om detta företags arbetare, som är en nödvändig förutsättning för att betvinga företagets halsstarriga ledning. Även om det förständigande, som nu kommit, inte skulle åstadkomma en ur facklig synpunkt önskvärd möjlighet att få organisationsrätten erkänd, så utgör det dock en moralisk dom med förutsättningar att påverka den allmänna opinionen. Att händelserna vid Fordverken kraftigt understryker betydelsen av växelverkan mellan det politiska och fackliga arbetet är ett faktum, som arbetarrörelsen har anledning konstatera. Det borde framhäva för det amerikanska arbetsfolket, att här öppnas faktiskt nya utsikter mot framtida arbetsuppgifter för fackföreningsrörelsen i USA. Det föreligger på denna väg skönjbara möjligheter att nå "sista skansen" för den antifackliga inställningen, och bestiga den. Den fackliga psykopaten Ford, som i den fackliga organisationsledningen tydligen ser början till slutet på ordning och reda i produktionslivet, skulle nog inte förlora på en studieresa till Sverige och en lektion av dir. Söderlund. Vore mannen bildbar borde han kunna bibringras insikt om att fackföreningsrörelsen skapar stadga, ordning och effektivitet på arbetsmarknaden.

Invaliditetsbedömning

Till Konungen.

I en skrivelse i december 1937 har Svenska Metallindustriarbetarförbundet hos Landssekreteriatet anhållit, att Landssekreteriatet ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Riksförsäkringsanstalten vid den åt densamma uppdragna utredningen rörande en förbättrad lagstiftning om försäkring för olycksfall i arbete måtte taga under beaktande följande i förbundets skrivelse anförda synpunkter.

Förbundet erinrar i sin skrivelse, hurusom enligt 8 § i 1916 års olycksfallsförsäkringslag vid bedömandet, i vad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning i arbetsförmågan, hänsyn skall

tagas ej blott till skadans beskaffenhet och inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att försörja sig genom arbete, utan även till skadans inflytande på de särskilda färdigheter, som för drivande av den skadades yrke må vara erforderliga, samt till den skadades ålder och kön. Bestämningen har, framhåller förbundet, tillämpats så att man fastställt tabeller, angivande vilket procenttal, som svarar mot en viss skada. Vid bestämmande i vad mån arbetsförmågan kan anses nedsatt till följd av olycksfall följa de rättstillämpande organen noggrant dessa invaliditetstabeller. I realiteten bleve sålunda frågan om ersättningens storlek i huvudsak beroende på läkarutlåtandet i ärendet och invaliditetstabellerna. Förbundet förmenar, att orsaken till att praxis accepterat dylika tabeller förmodligen varit den, att i förut gällande lag av år 1901 faststälts vissa procenttal till ledning för de allmänna domstolarna, som då handlade dessa frågor. I 1916 års lag hade ej ansetts nödvändigt införa motsvarande bestämmelser, då frågor om invaliditetsgrad enligt den nya lagen komme att bedömas av särskilt kvalificerade myndigheter. Lagstiftaren hade utgått från att dessa kvalificerade myndigheter ej skulle behöva vara bundna av invaliditetstabeller. Försäkringsrådet hade också år 1933 uttalat angelägenheten av att invaliditetsbedömningen icke till sin innebörd inskränktes till att väsentligen bliva ett fastställande efter tabeller av den procentatsats, under vilken skadan automatiskt sett är att hänföra. Erforderlig hänsyn måste enligt rådet tagas till de övriga faktorer, som för den skadades del äro ägnade att öka eller minska den ådragna skadans inverkan på hans förmåga att genom arbete försörja sig. Att härvid även personliga egenskaper hos den skadade — exempelvis psykisk undermålighet i ett eller annat hänseende med ty åtföljande oförmåga till anpassning — kunna vara av betydelse ansåg rådet vara tydligt.

Förevarande fråga förtjänar enligt förbundets förmenande den största uppmärksamhet. För förbundet vore den av synnerlig betydelse, då årligen tusentals av dess medlemmar råka ut för olycksfall i arbete, varvid ersättningen fixerades med stöd av ifrågavarande invaliditetstabeller. Det vore önskvärt, att Riksförsäkringsanstalten vid sin förenämnda utredning noggrant undersökte möjligheterna att tillgodose de önskemål rörande tillämpningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag § 8, som uttalats av Försäkringsrådet. Vid bedömande av nedsättningen av arbetsförmågan borde invaliditetstabellens procenttal endast anses som en utgångspunkt, angivande den normala invaliditeten.

Försäkringsrådets uttalande den 16 juni 1933

Den franska syndikalismen och dess inflytande på samtidens fascistiska ideologier

Av HERBERT TINGSTEN

Prof. Herbert Tingsten

Syndikalismen i dess moderna form framträdde i slutet av 1800-talet i Frankrike som en rörelse syftande till arbetarnas fackliga organisering och genomförandet av den sociala revolutionen genom en direkt aktion från det klassmedvetna proletariats sida. Den för rörelsen centrala tanken finnes klart utformad i en år 1892 av en fackföreningskongress antagen resolution. Kongressen anser, heter det här, "att den väldiga sociala organisation, som den härskande klassen disponerar över, gör alla försök till fredlig frigörelse — försök som sedan ett halvsekel gjorts av socialdemokratin — fruktlösa och fåfänga; att folket aldrig har vunnit någon fördel av blodiga revolutioner, som tvärtom endast tjänat agitatorernas och bourgeoisis intressen; att med

hänsyn till den militärmakt, som står i kapitalets tjänst, en väpnad revolt blott skulle ge de härskande klasserna ett nytt tillfälle att kväva de sociala kraven i arbetarnas blod; att bland de fredliga och legala medel, som omedvetet skänkts arbetarna för att föra deras rättvisa krav till triumf, är ett, som bör kunna påskynda den ekonomiska omvandlingen och, utan möjlighet till reaktion, tillförsäkra det fjärde ståndet segern; att detta medel är det allmänna och samtidiga inställandet av det produktiva arbetet, d. v. s. generalstrejken, som, även begränsad till en relativt kort tidrymd, med säkerhet skall föra arbetarpartiet till förverkligande av de i dess program formulerade kraven . . .". Den centrala tanken är alltså att det socialistiska målet icke kan

får visserligen anses innebära vissa ändringar i dittills tillämpad praxis, syftande till en friare invaliditetsbedömning och så tillvida tillmötesgående de principiella önskemål, som uttalas i Metallindustriarbetarförbundets skrivelse. I likhet med förbundet anser emellertid Landssekreteriatet denna fråga vara av den betydelse, att den bör av Riksförsäkringsanstalten vid dess pågående utredning ägnas särskild uppmärksamhet. I det utskottsutlåtande, som föranledde riksdagens beslut om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om ifrågavarande utredning (andra lagutskottets ut-

låtande nr 36 innevarande år), är frågan icke uttryckligen berörd.

Landssekreteriatet får sålunda under hänvisning till vad i förbundets skrivelse anförts för sin del hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte åt Riksförsäkringsanstalten uppdraga att vid utredningen taga förevarande fråga under särskilt övervägande.

Stockholm den 7 januari 1938.

LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE.

August Lindberg.

vinnas vare sig genom fredligt politiskt arbete eller genom en våldsam omstörtning; det enda medlet är generalstrejken som skall sätta den borgerliga produktionsordningen ur funktion och möjliggöra arbetarklassens övertagande av den besegrade fiendens tillgångar, produktionsmedlen.

Vi skola här icke stanna vid den syndikalistiska rörelsens utveckling i olika länder. Det bör blott erinras om att syndikalismens — liksom tidigare den närbesläktade anarkismens — största framgångar vunnits i de romanska länderna. I Frankrike anslöt sig den dominerande fackföreningsorganisationen, Confédération générale du travail, år 1906 i Amiens till generalstrejksprincipen, och denna princip är fortfarande inskriven i förbundets program, ehuru väl faktiskt sedan världskriget förbundets politik knappast företett speciellt syndikalistiska drag. I Italien var syndikalismen såväl före som efter kriget i stor utsträckning bestämmande för arbetarnas taktik: Mussolini — före världskriget — kan snarare karakteriseras som syndikalist än som socialdemokrat. I Spanien hör som bekant den syndikalistiska riktningen fortfarande till de mest aktiva inom arbetarklassen. I flera länder, där syndikalistiska rörelser framträtt utan att vinna större framgång, t. ex. i Sverge, har man i det praktiska arbetet väsentligen inriktat sig på att på samma sätt som andra fackorganisationer vinna bestämda ekonomiska fördelar, och de stora ideologiska perspektiv, som syndikalismens teoretiker uppdragit, ha spelat en underordnad roll. Det är dessa ideologiska linjer och främst deras sammanhang med samtidens fascistiska rörelser, som här skola behandlas.

Vad man kan kalla den taktiska linjen, tanken på generalstrejken som den enda effektiva operationsmetoden i kampen mot kapitalismen, dominerade till en början helt i den syndikalistiska diskussionen. Med ojämförlig energi och klarhet förfäktades

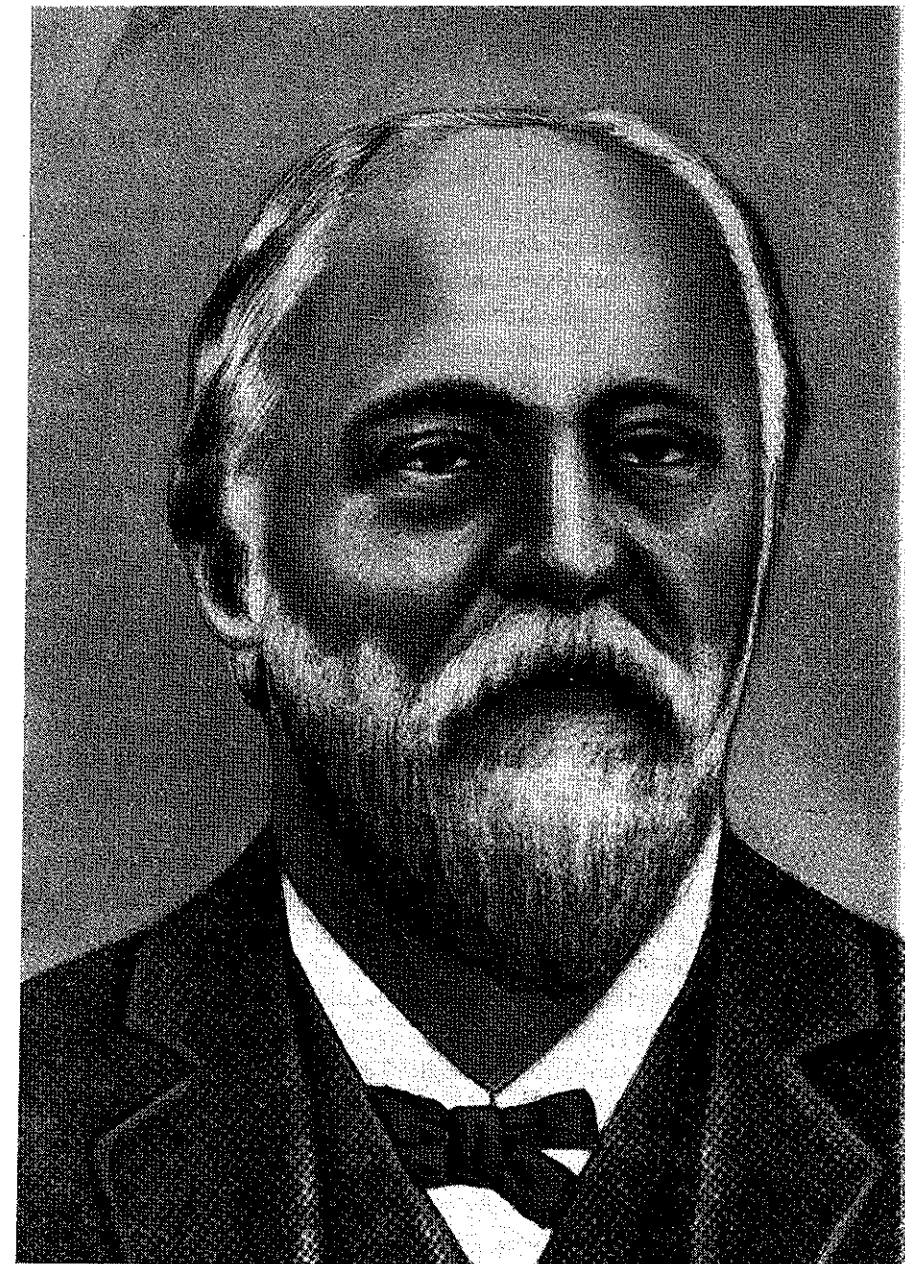
denna tanke omkring år 1900 på franska och internationella kongresser av Briand, som ett årtionde senare i egenskap av konseljpresident framträdde som statstankens försvarare mot de strejkande arbetarna. Strejken förklarades vara arbetarnas naturliga stridsvapen, möjlig att begagna utan stöd eller ledning från andra samhällsgruppers sida, en spontan reaktion mot den ekonomiska undertryckningen. Arbetsnedläggelser voro i de flesta länder intet lagbrott och arbetarna bevarade alltså den formella rätten på sin sida. En allmän strejk, en generalstrejk skulle det vara praktiskt omöjligt att slå ned; borgarklassen skulle utan svärdslag tvingas till underkastelse. Dessa tankegångar blevo i tal och skrifter ingående kritiserade av den internationella socialdemokratins ledande män, såsom Jaurés, Vandervelde, Branting och Kautsky. Till de starkaste argumenten hörde påpekandet av att om arbetarna voro tillräckligt eniga för att organisera en generalstrejk borde de också genom fredligt politiskt arbete kunna successivt genomdriva sina fordringar. Inom den socialdemokratiska internationalen har man godtagit tanken på generalstrejk såsom kampmedel vid reaktionära kuppöversök och antidemokratisk lagstiftning, men däremot för de demokratiska ländernas vidkommande tagit avstånd från den s. k. revolutionära generalstrejken, d. v. s. generalstrejken som medel att genomföra socialismen.

Kring generalstrejktanken utbildades emellertid i början av 1900-talet i Frankrike en hel syndikalistisk ideologi, vars främsta språkrör under en följd av år var tidskriften *Le mouvement socialiste* (Den socialistiska rörelsen). Bland syndikalismens teoretiker kan man schematiskt urskilja två grupper. Den ena bestod av de i rörelsen praktiskt verksamma, som i syndikalismen främst sågo en speciell metod att förverkliga socialistiska ideal; till denna grupp kunna bland andra räknas Pelloutier,

Pouget och Griffuelhes. Den andra gruppen bestod av en rad intellektuella, som under inflytande av tänkare såsom Proudhon, Nietzsche och Bergson inarbetade de syndikalistiska grundtankarna i en egenartad antirationalistisk världsåskådning och på detta sätt utformade ett slags syndikalism för de utvalda. Den främste representanten för denna grupp var Georges Sorel, vars viktigaste skrifter, främst *Les réflexions sur la violence* (Tankar om våldet) brukas nämnas som den teoretiska syndikalismens mest betydande arbeten. Sorel (1847—1922) hade arbetat som ingenjör i staden Paris

• • • • •
Georges Sorel

förvaltning och ägnade sig efter tidigt avskedstagande helt åt filosofiskt-sociologiskt författarskap. I sina många under ett trettiotal år utgivna arbeten företrädde han politiskt skiftande ståndpunkter, men hans skriftställarskap blir enhetligt genom två ledande, alltid fasthållna värderingar. Han älskade vissa borgerliga dygder — ordningen, sparsamheten, uppoffringen, kyskheten — och hatade en obunden intellektualism, som han ansåg ägnad att undergräva dessa dygder. Hans

böcker äro tunga och icke sällan oklara, men de få en säregen styrka genom blandningen av patos och intellektuell cynism; de verka skrivna i dov ilska. Vid Sorels sida uppträdde tidigt hans främste lärjunge Edouard Berth, som fullföljde mästarens läror med en viss extravagant överdrift. Berth har bl. a. skrivit *Les méfaits des intellectuels* (De intellektuelles missgärningar) och *Guerre des États ou Guerre des classes* (Stats- eller klasskamp). En mellanställning bland de syndikalistiska

teoretikerna intog Paul Lagardelle, som blev doktor på en avhandling över den franska fackföreningsrörelsen och sedermera under en följd av år var redaktör för *Le mouvement socialiste*; Lagardelle deltog ivrigt i det praktiska arbetet och framträdde bl. a. som syndikalismens försvarare på socialistiska partikongresser, men han visade i flera av sina skrifter stark påverkan från Sorel och bör måhända närmast räknas till den "intellektuella" gruppen. — Det behöver knappast betonas, att det framför allt är de "intellektuella" syndikalisterna, vilkas teorier under senare år trätt i förgrunden såsom hörande till den ideologiska fascismens föregångare. Då man genomgår *Le mouvement socialiste* från början av 1900-talet får man starka intryck av syndikalismens dubbelsidiga inflytande. Till de italienska medarbetarna hörde såväl Arturo Labriola, vilken i egenskap av radikal socialist förföljts av fascismen, som Michels och Panunzio, vilka nu höra till det fascistiska Italiens mest kända statsvetenskapsmän; Panunzio är en av de män som mest energiskt utlagt och försvarat den fascistiska statsläran.

De för syndikalismens teoretiker gemensamma huvudtankarna kunna sammanfattas i några få satser. Den avgörande aktion som skall inleda den socialistiska samhällsordningen är en generalstrejk från arbetarnas sida. Denna generalstrejk och de partiella strejker, som skola föregå den, kunna naturligtvis endast igångsättas av arbetarna själva; en krets av klassmedvetna och aktiva arbetare skall ha ledningen. En förutsättning för generalstrejken är klasskampstankens ovillkorliga uppehållande och därmed bevarandet och befestandet av skiljelinjen mellan de två huvudklasserna: bourgeoisie och proletariat. Alla kompromisser mellan klasserna måste avvisas då de kunna utsudda denna skiljelinje och försvaga de kämpandes stridslust. Varje eftergift för nationella krav och känslor är

ägnad att förminska klassmotsättningarna och måste därför avvisas; arbetarna skola systematiskt agitera mot armén, som endast är ett värn för bourgeoisie. Politisk parlamentarisk verksamhet leder även till en uppmjukning av klasskampen; de fördelar som arbetarna härigenom kunna vinna äro obetydliga i jämförelse med den nackdel som uppskovet med eller omöjliggörandet av den fullständiga segern innebär. En dylik verksamhet leder också till att arbetarna i realiteten komma att bilda endast ett stöd åt utanför arbetarklassen stående karriärister och agitatorer som under sken av att främja arbetarnas intressen eftersträva makt och rikedom för sig själva. Staten är och förblir ett organ för den härskande klassen, och varje politisk verksamhet inom dess ram innebär därför en självuppgivelse för arbetarna; då segern vunnits skall statsorganisationen avskaffas och det socialistiska samhället förverkligas genom fritt förbundna producentföreningar. — Redan genom dessa antydningar framgår att syndikalismen i vissa huvudpunkter utgår från Marx, men också att den i andra hänseenden innebär en modifikation av den marxistiska ideologien; en närmare diskussion av dessa frågor faller utanför vårt ämne.

Kring dessa principer draperas en rad syndikalistiska teoretiker, främst de till den "intellektuella" gruppen hörande, filosofiska och moraliska föreställningar, som i grunden ha föga gemensamt med den "rena" syndikalistiska åskådningen. Framför allt kunna dessa föreställningar sägas innebära, att syndikalismen framställs som ett medel att genom en ny politisk taktik ge en manlig, hård och heroisk karaktär åt ett släkte, som håller på att förverkligas.

För dessa syndikalister framstår staten, och i all synnerhet den demokratiska staten, som en systematisering av den politiska kompromissen, som ett medel att utjämna de naturliga klassmotsättningarna och att

därigenom skapa ett moraliskt hållningslöst släkte, utan den kraft och fasthet, som blott striden kan skänka. I demokratin komma de skickliga och medlande, på köpslagan mellan de stora stridande klasserna inriktade grupperna till makten, under det att de trosvissa, passionerade, etiskt högtstående skjutas undan. Medlet att hejda denna utveckling är en skärpning av klasskampen genom våldsaktioner och strejker; det överbyggande, som bedrivs av de rädda borgarna och de karriärlystna reformsocialisterna, skall raseras, och klasskampen återföras till sin ursprungliga renhet. "Under det att den indirekta parlamentariska och legala verksamheten förslöar aktiviteten, försvagar viljan och uppammar den mänskliga naturens lägsta instinkter", yttrade Lagardelle på 1907 års socialistiska kongress, "stimulerar syndikalismens direkta aktion individens latent kraft, tillbakatränger hans skadliga böjelse för passivitet och framdriver hos honom den förmåga till entusiasm, det behov av strid, den törst efter erövring, som kunna höja honom till det sublima. Har jag icke rätt att säga, att en sådan rörelse är en verklig skapare av människor och att endast proletärer utbildade i dess skola äro skickade att, om socialismen skall förverkligas i större eller mindre grad, vid ett givet tillfälle förnya världen?" Ofta skildras klasskampen som en ersättning för kriget mellan staterna; den skall på samma sätt som kriget uppväcka människorna ur slöhet och försoffning och tvinga dem till utveckling av de stora dygderna — idealitet, uppoffring och heroism. Enligt denna tankegång ter sig alltså icke uppnåendet av vissa socialistiska mål som det väsentliga utan tonvikten lägges på värdet av själva kampen såsom en eggelse till moralisk anspänning. Sorel liknar ständigt den syndikalistiska rörelsen och dess direkta aktion vid andra av trosvisshet och kampvilja kännetecknade religiösa och militära aktioner; de strejkande arbetarna till-

erkänner han samma roll som tidigare de kristna martyrererna och den franska revolutionens segrande arméer.

Hatet mot demokratin och särskilt mot de socialistiska riktningar, som vilja anlita den demokratiska apparaten för att förverkliga sina krav, fick inom den franska syndikalismen en särskild skärpa därigenom, att i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet en rad socialdemokrater samarbetade med borgerliga grupper och efterhand utgingo eller utstöttes ur det socialistiska partiet. Millerands inträde i ministären Waldeck-Rousseau år 1899 återopas ständigt som exempel på den demokratiska socialismens benägenhet att kompromissa med och i realiteten ansluta sig till klassmotståndarna. Men de syndikalistiska angreppen gällde överhuvud varje socialism som godtog demokratin och var parlamentariskt verksam. I Sorels och Berths arbeten före kriget framställdes Jaurès, det förenade socialistpartiets ledare, som en kompromissarie utan fasta linjer, vars politiska arbete i grunden var till fördel för den härskande klassen. Man möter hos dessa författare en kritik av socialdemokratin av i allt väsentligt samma art, som under senare år presterats av kommunister. Ur den här anlagda synpunkten är det intressantare att konstatera, att den allmänna kritiken av demokratin såsom demoraliserande, såsom eftergifternas, svaghetens statsform — passande för politiker med formell skicklighet men utan patos — i sina huvuddrag kommer igen i samtidens fascistiska ideologier.

Den skärpning av klasskampen, som man vill åstadkomma genom strejker och våldsåtgärder, skall överhuvud stärka arbetarklassens moral, men framför allt skall den åstadkomma ett urval inom arbetarrörelsen av de bästa eller mest stridbara. Syndikalismen utmynnar sålunda naturligt i en elitteori. "Alla arbetare ha icke samma värde", skriver Lagardelle. "Kampen skapar

ett naturligt maktförhållande inom arbetarklassen: de djärva, de klassmedvetna minoriteterna träda fram och visa vägen. På detta sätt bildar sig genom urval en elit, som omfattar alla, som gentemot massan ha ett högre värde genom handlingskraft, hängivenhet och intelligens." Då de syndikalistiska teoretikerna karakterisera denna elit är det framför allt moraliska omdömen, som användas, det talas om en energins, modets och passionens elit, som ställes i motsättning till de möjligen intellektuellt framstående men moraliskt korrumperade politikerna; det väsentliga är enligt Lagardelle den revolutionära idealismen, viljan till oppoffring, kärleken till kampen. Sorel tillerkänner eliten inom arbetarklassen samma mission som munkordnarna i medeltidens religiösa liv: att hålla tron levande.

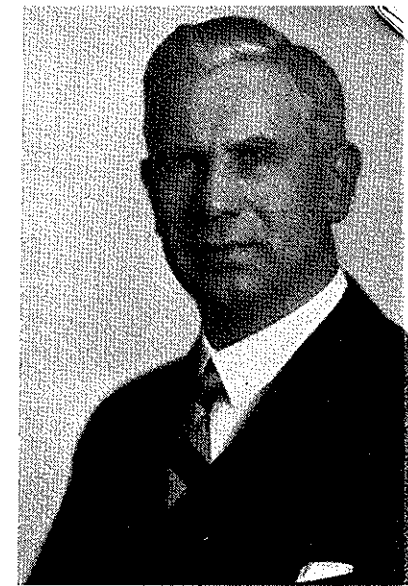
Av klasskampen skall emellertid icke blott proletariatet utan också bourgeoisie profitera. Det franska borgerskapet har likaväl som arbetarklassen förslöats genom den sociala freden; striden med proletariatet skall verka eggande på kapitalisterna och även inom deras klass föra en av djärvhet och kraft utmärkt elit till styret. De amerikanska kapitalisterna, som enligt Sorel och Berth skulle vara överlägsna de franska ifråga om hänsynslöshet och expansionsvilja, framställas såsom mönster. Den upprykning, som följer med klasskampen, skall, anser man, även rent ekonomiskt vara av värde; med den stegrade vitaliteten skall följa en stegrad industriell produktivitet och hela samhället kommer alltså ytterst att dra nytta av syndikalismens taktik. Lagardelle uttalar, att syndikalismen genom att tvinga även kapitalisterna till nya ansträngningar tjänar "samhällets allmänna intressen". "Lycklig den kapitalism, som framför sig ser ett stridbart och fordrande proletariat. Den skall aldrig känna trögheten, stillaständet... Nej, det är icke avtyningen, den sociala fredens förslöande atmosfär utan klasskam-

pens friska luft, som kan elda passionen hos produktionens herrar." Syndikalismen uppfostrar på detta sätt hela folket; "den är som en eldhärd, vars värme strålar ut i hela samhällskroppen". Än klarare uttrycker sig Sorel i Réflexions: "Det proletära våldet kan icke blott tillförsäkra oss den framtida revolutionen utan det synes också vara det enda medlet för de europeiska nationerna, som försvagats av humanitetskulden, att återfinna sin gamla energi. Detta våld tvingar kapitalismen att ägna sig utslutande åt sin verksamhet inom produktionen och bör kunna återgiva den de krigiska egenskaper, som den förr ägde. En växande och fast organiserad arbetarklass kan tvinga kapitalismen att utveckla sin energi i den industriella kampen; om ett enigt och revolutionärt proletariat ställes mot en rik och av erövringar mättad bourgeoisie, kan det kapitalistiska samhället nå sin historiska fulländning". Och på ett annat ställe i samma arbete skriver Sorel: "Allt kan räddas, om proletariatet genom våldet lyckas stabilisera klassmotsättningarna och återgiva bourgeoisie något av dess energi... Det proletära våldet, utövat som en ren yttring av klasskampskänslan, framstår sålunda såsom någonting mycket ädelt och mycket heroiskt; detta våld tjänar civilisationens grundläggande intressen; det är kanske icke den lämpligaste metoden för att vinna omedelbara materiella fördelar, men det kan rädda världen från barbariet". Med barbari menar Sorel uppenbarligen här den pacifism, den omoral och den brist på andlig vitalitet, som han anser utmärka sin samtid.

På ett egendomligt sätt varierar Berth denna tankegång i en uppsats i *Le mouvement socialiste*, "Marchands, politiciens, intellectuels" (köpmän, politiker, intellektuella). Han begagnar här två skilda klassindelningar. Huvudklasserna äro enligt den ekonomiska indelningen bourgeoisie och proletariat; dessa båda klasser böra skärpa

Yrkesinspektionens effektivisering

Av AXEL SVENSSON

Sekreterare Axel Svensson

Produktionslivet har under de två senaste årtiondena undergått en mycket kraftig utveckling. Denna utveckling har icke endast bestått i utbyggnad av produktionsanläggningarna utan också i allt intensivare utnyttjande av den moderna maskintekniken. Arbet livet är också i våra dagar mera skiftande och jäktande än förr. Nya arbetsmetoder och stegrad arbetstakt kräva ökad uppmärksamhet från de olika yrkesutövarna, och allt större grupper av medborgare ställas inför frågan: Huru kunna skydda de i produktionen sysselsatta mot olycksfall och ohälsa?

De finnas, som anse, att man endast kan hindra de s. k. maskinella olycksfallen

men ej de manuella, ty dessa sistnämnda bero på arbetarna själva. Även om det är sant, att vissa olycksfall icke kunna undvikas, så är det icke desto mindre riktigt, att ett effektivt förebyggande skyddsarbete kan väsentligt minska antalet olycksfall och fall av ohälsa i arbetet.

Samhällets liv har genom tillsättande av inspektionspersonal givit sanktion åt denna mening. Önskvärt är, att denna inspektionsverksamhet göres så effektiv som möjligt. Den kan dock aldrig bli tillräcklig utan måste lita till medverkan från de i produktionen sysselsatta för att kunna nå goda resultat.

Yrkesinspektionens effektivisering har

sin inbördes kamp och skola moraliskt vinna härlig. Ur moralisk synpunkt bilda dessa båda klasser, producenterna, en enhet gentemot vissa andra grupper, som dra fördel av den bestående sociala freden, nämligen köpmän, politiker och intellektuella. Köpmännen stå rent materiellt mellan de båda stora producentgrupperna; politikerna uppträda som representanter för dessa grupper och säkra genom sina kompromisser demokratin och den sociala freden; de intellektuella äro ett slags andens

mellanmän, benägna att genom rationell analys upplösa de värdeföreställningar, som leda till heroiska handlingar, och att härigenom skapa det halvdunkel, som är förutsättningen för det sociala livets slapphet. Med den skärpta klasskampen skall, ansåg Berth, den ekonomiska klassindelningen bli dominerande, de båda producentgrupperna ställas i stimulerande fiendskap mot varandra, köpmän, politiker och intellektuella sopas bort.

Den franska syndikalismen och dess inflytande på samtidens fascistiska ideologier

Av HERBERT TINGSTEN

Enligt den behandlade tankelinjen inom den franska syndikalismen framstår den aktion man förordar icke — eller i varje fall icke i första rummet — som en metod att genomföra socialismen utan som ett medel att stärka moralen och den produktiva energin. Denna tankegång kulminerar i Sorels ryktbara myt teori. Sorel hävdar att föreställningen om en kommande generalstrejk har sitt värde i den eggelse som genom densamma gives de kämpande; ur denna synpunkt är det likgiltigt, om generalstrejken verkligen kommer att äga rum, och Sorel synes själv utgå från att den aldrig skall komma till stånd. Om denna egenartade uppfattning, utformad främst i *Réflexions*, är Sorel icke ensam; även hans lärjunge Berth betraktar generalstrejken som en myt och antydningar i samma riktning påträffas hos Lagardelle och andra syndikalistiska författare.

Sorel säger sig ha gjort den iakttagelsen, att "de människor, som deltaga i stora sociala rörelser, föreställa sig sitt framtida handlingssätt i form av strider, som säkra deras saks triumf". En dylik föreställning är en myt, alltså en ändamålsföreställning, som är avgörande för vederbörande persons handlingssätt, men som i

praktiken aldrig kommer att realiseras. Tron på generalstrejken kan, anser Sorel, lika litet som den religiösa tron gendrivas med logiska argument, ty det är här icke fråga om en rationell övertygelse utan om en symbol för en av kamp framkallad hänförelse. Sorel tror själv uppenbarligen icke på generalstrejken, men han utformar dess teori i förvisning om arbetarnas orubbliga tro. Vad Sorel själv tror på är värdet av den heroism som föreställningen om generalstrejken är ägnad att väcka och vidmakthålla. Massornas liv skall få hållning och värdighet genom att underordnas en stor idé; de kämpande arbetarna liknas vid de första kristna, de franska revolutionsarméerna och andra de illusoriska målföreställningarnas martyrer. Generalstrejken "uppväcker i djupet av själen en känsla av det sublima, som motsvarar förhållandena i en gigantisk kamp"; "om föreställningen om generalstrejken icke skulle hava annat resultat än att göra den socialistiska uppfattningen mera heroisk, måste den redan härigenom betraktas såsom havande ett oskattbart värde". Det som återstår av det napoleonska kejsardömet är, säger Sorel, "legenden om den stora armén"; "det som kommer att

återstå av den nuvarande socialistiska rörelsen är legenden om strejkerna".

Den egendomliga blandning av handlingsdyrkan, moralism, antiintellektualism och produktionsromantik, som inom denna krets av syndikalister uppbär generalstrejksmyten, framträder kanske ännu klarare hos Berth. I sitt förut omnämnda arbete "De intellektuellas missgärningar" skildrar han i glödande ord generalstrejken som en ersättning för kriget — ett verkligt krig anses på grund av pacifismens herravälde icke möjligt att åstadkomma. "Nu äro revolutionens verkliga arméer i rörelse; de gå icke längre ut för att erövra Europa; de äro icke längre den levande inkarnationen av den moderna franska staten, djärv och lysten på erövringar, ivrig att forma världen efter sitt beläte: det är slut med den heroiska och krigiska demokrati som vann sitt adelsbrev på slagfälten vid Valmy, Jemmapes och Fleurus; bourgeoisin har blivit pacifistisk och massan har blivit antimilitaristisk; men de gå ut att erövra den fria arbetsplatsen, och framför dem öppnar sig i oändligt perspektiv den moderna produktionen, lösgjord från alla fjättrar och fri från allt förmynderskap, eldad av en underbar rytm och het av ärelystna drömmar . . . Massorna äro i rörelse; strejker följa på strejker; rytmen stegras, och för varje dag blir angreppet mera bestämt, mera säkert och mera djärvt; ända till generalstrejken, ända till den stora slutliga kampen, då ödet skall avgöra om de ickeproducerande eller producenterna hädanefter skola behärska världen". Efter denna framställning av generalstrejken följer så författarens kommentar: "sådan är myten om generalstrejken. Den uttrycker på nyttfödelsen av en folkklass som blir medveten om sig själv, om sin rika personlighet, om sin andliga enhet . . ."

Sorel betraktar generalstrejksmyten även ur en annan, än mera exklusiv synpunkt. Grundtanken i hans förut citerade

arbete är visserligen att våldet i striden mellan samhällsklasserna har en stor mission att fylla, såsom ägnat att skärpa motställningarna och stimulera den moraliska viljan. Men Sorel önskar icke att våldshandlingarna och strejkerna skola få så stora dimensioner, att de rubba produktionen och slå den bestående samhällsorganisationen i spillror. Tron på generalstrejken skall, anser han, göra det möjligt att vinna de mål han uppställer utan att sådana följer inträda. Om massorna hysa en fast tro till generalstrejken komma nämligen alla våldshandlingar att ses ur synpunkten av denna tro och få sålunda som symboler för den slutliga kampen en förstärkt betydelse; i hägnet av föreställningen om en social katastrof kunna därför klassmotsättningarna fördjupas medelst jämförelsevis ofarliga våldshandlingar. I paradoxala vändningar hävdar Sorel att den ideologi han presenterar icke erbjuder några större risker; "civilisationen hotas icke med undergång på grund av våldets ökning, ty föreställningen om generalstrejken gör det möjligt att nära klasskampstanken medelst konflikter, som te sig obetydliga för borgerliga historiker".

Denna tankegång är utan tvivel den underligaste i Sorels lära. Våldets och klasskampens teoretiker försvarar våld och klasskamp såsom ofarliga; bakom revolutionären skyntar en samhällsbevarande borgare. På ingen annan punkt framträder så påtagligt det dubbelbottnade i Sorels åskådning. Det kan i själva verket påstås, att han här synes vilja begagna klasskampens och generalstrejkstron som ett "opium för folket"; liksom förut tron på ett liv efter detta skall nu tron på den framtida stora segern göra arbetarmassorna lugna och därmed säkra det borgerliga samhällets stabilitet. Än märkvärdigare kan det synas att Sorels arbete trots detta kunnat betraktas som den teoretiska syndikalismens huvudverk. Förklaringen ligger uppenbarligen däri, att Sorel skrev för och

blev uppskattad av en krets intellektuella som anslöto sig till syndikalismen av andra motiv än den stora massan; såsom agitationsskrift bland arbetarna är Sorels bok ägnad att direkt motverka sitt föregivna syfte. Då Sorel under senare tid blivit av betydelse framför allt inom antisocialistiska rörelser kan detta i grunden sägas stämma väl samman icke blott med hans moralism och antirationalism utan också med hans innersta sociala uppfattning.

Den syndikalistiska grundsynen är såsom redan betonats starkt antinationell; den försvarsvilja och den känsla för den nationella självständigheten, som Jaurès och andra reformsocialister lade i dagen under debatterna före världskriget, avvisades skarpt från syndikalistiskt håll. Man finner likväl i de syndikalistiska skrifterna utslag av ett slags nationell självhävdelse. Syndikalismen säges vara ett uttryck för en speciellt latinsk eller fransk mentalitet, den representerar rörligheten, den självständiga aktiviteten i motsats till germansk tröghet och disciplin. Flera uttalanden på denna punkt äro utomordentligt betecknande för den allmänna åskådning som uppstår den intellektuella syndikalismen; framför allt framträder inflytandet från Bergson. Endast fransmännen, skriver Berth, kunna rycka upp världen ur dess dvala. Världen är paralyserad av den dödande intellektuella analysen, den är fångad i "den universella kausalitetens maskor", intuitionen, nydaningen, friheten synas döda. Men den galliska andan i syndikalismens skepnad skall väcka de slumrande krafterna till ny verksamhet. Gruffuelhes jämför på samma sätt den franska syndikalismen med den tyska socialdemokratin: "om man undersöker handlingens förutsättningar ser man klart hur överlägsen den franska beslutsamheten och initiativkraften är över tysk betänksamhet och tysk tröghet. Om man reflekterar för mycket företar man sig aldrig

något. De invändningar, som den lärda och försiktiga intelligensen göra mot den spontana och skapande handlingen, lämna oss kalla. Skulle man ta hänsyn till alla det moderna livets svårigheter . . . skulle man aldrig sluta med att genom förstoringsglasat skärskåda våra minsta handlingar innan man företar dem . . . Här är det originella i den franska syndikalismen, som blott känner handlingen". Lagardelle förklarar att syndikalismen är en frukt av Frankrikes revolutionära traditioner. Utan dessa traditioner "skulle syndikalismen kanske ej ha antagit denna krigiska hållning som underhåller dess eld och ger den en så hög moral . . . Den tyska socialismens tunga massor äro ej skapade för sådana passioner". Man erinrar sig inför uttalanden som dessa hur Bergson efter krigsutbrottet 1914 använde sin filosofi som grundval för nationell agitation; Frankrike sades representera rörligheten, livet och andan, Tyskland stillaständet, den mekaniska fulländningen och materien.

Den syndikalistiska aktivismen och handlingskulten kombineras hos de berörda författarna med en speciell, om också föga utformad historiefuppfattning. Den marxistiska historiefilosofin med dess fasta schema för utvecklingen, dess bestämda förutsägelser avvisas; den säges innebära en underskattning av den mänskliga viljans, av idealbildningens förmåga till självständigt nyskapande. Klasskampen är, anser man, icke med nödvändighet den grundläggande faktor som Marx föreställde sig; detta framgår av socialdemokratins utveckling till kompromisspolitik. Då syndikalismen vill giva klasskampstanken ny styrka anknyter den visserligen till Marx, men i motsats till Marx framställer man klasskampen såsom väsentligen orsakad av en "fri" idealbildning. Marx kompletteras sålunda med Bergson; syndikalismen och klasskampen bli led i "den

Från det fackliga genombrottet i Frankrike

skapande utvecklingen". Det bör emellertid betonas att Sorel stundom söker visa att han på denna punkt endast fullföljer marxismen; det skulle föra för långt att ingå på en diskussion härom.

I det föregående har betonats, att den "intellektuella" riktningen inom syndikalismen uppbäres av en principiell anti-intellektualism, och flera av de citerade uttalandena äro ägnade att belysa detta. Denna antiintellektualism, denna kritiska inställning till förnuftet och förnuftstron innefattar i själva verket flera skilda uppfattningar. Man angriper de rationalistiska föreställningar, som påstås vara grundläggande för andra politiska åskådningar; människorna domineras icke, betonas det, av rationella överväganden, utan av oklara allmänföreställningar och för

förnuftsskäl otillgängliga impulser. Men författare såsom Sorel och Berth synas också med Nietzsche utgå från det absoluta värdet av en irrationell tro; endast trovissheten kan ge den moraliska styrka vars värde icke betvivlas. Och i anslutning till Bergson hävdar man att en speciell förmögenhet, intuitionen, ger människan förmåga att skapa en fruktbar bild av tillvaron och att handla i överensstämmelse med livets egna krav; det är ett ur mystiska element framgånget nyskapande, som framför allt annat eftersträvas.

Syndikalismen framställs därför som ett politiskt komplement till en filosofisk pragmatism, d. v. s. till en åskådning, enligt vilken enbart de vunna resultaten äro mätare på en uppfattnings riktighet. Syndikalismen säges i grunden icke innefatta

någon utformad teori, den springer direkt fram ur det stridande proletarietets spontana aktioner och anknyter alla sina idéer till den praxis som utvecklas inför dess ögon. Syndikalismen är alltså på en gång teori och praktik, dess teori är endast en bekräftelse av handlingen. Syndikalismen har inga planer i detalj, skriver Lagardelle, den är fri från varje utopiskt drag, men den har "en känsla för kampen, som livas genom praktik, en handlingens filosofi, som sätter intuitionen i första rummet . . . För syndikalismen bli teori och praktik ett". Syndikalismen är därför "stundom oklar som livet självt". De syndikalistiska teoretikerna göra alltså anspråk på att syndikalismen representerar den mest levande, den det verkliga livet mest närstående av de politiska ideologierna. Men därmed gör man uppenbarligen hållbarheten av sin egen uppfattning beroende enbart på framgången; beviset på att man har rätt ligger i att man lyckas.

Framför allt hos Sorel och Berth framträder, såsom av det förut sagda framgår, jämväl en annan tankegång. Syndikalismens värde ligger över huvud taget icke i att den kan vinna vissa uppställda mål: seger över bourgeoisin genom generalstrejken och produktionsmedlens övertagande av fria producentorganisationer. Man synes tvärtom utgå från att dessa syften icke skola kunna realiseras. För dessa författare är syndikalismen av betydelse ur helt andra synpunkter än de i den folkliga agitationen framhävda; syndikalismen är ett medel att föra en viss moralisk värdering till seger. Vilken är då, närmare bestämd, denna värdering? Sorel har aldrig mera utförligt och systematiskt redovisat sin moraliska uppfattning; han synes utgå ifrån att det karaktärsideal, som är hans eget, självklart måste omfattas av alla "rättänkande" människor. Antydningar om grundvalen för hans åskådning finnas dock i flera av hans arbeten; utom *Réflexions* må

nämnas *Les illusions du progrès* (Framstegsillusionerna) och *De l'utilité du pragmatisme* (Pragmatismens värde). Sorel förhårligar katolicismen och överhuvud den dogmatiska, mot varje kompromissfientliga religionen; han jämför syndikalismens förhållande till socialismen med katolicismens förhållande till vissa modernistiska teologiska riktningar. Vad människorna främst behöva är ett fast system, som ordnar deras idealbildning och bestämmer deras handlingar. Huvudsaken är, synes det, att det finnes ett allmänt omfattat komplex av dogmer, under det att dogmernas innehåll är av mindre betydelse. Men därjämte är Sorel anhängare av en asketisk moral; hans idealmänniska är aktiv, energisk, sparsam och framför allt sedlig. Det är ett puritanskt ideal som föresvävar Sorel. Han föreställer sig att det franska borgerskapet en gång utmärkts av de karaktärsegenskaper som han beundrar; nu har bourgeoisin blivit dekadant, men han hoppas att arbetarklassen skall kunna bära upp en moralisk renässans. "Världen blir icke mera rättfärdig annat än i den mån den blir mera kysk; jag vet ingen mera säker sanning". "Det krig, som proletarietet bör föra mot sina herrar är, som man vet, ägnat att hos det samma utveckla de känslor för det sublimala, som nu helt saknas hos bourgeoisin. Denna har lånat mycket från en av de mest anfrätta aristokratier som någonsin funnits; dess moraliska ledare äro icke mindre cyniska än de litteratörer, som bildade vad Rousseau kallat Holbachs katteri. Alla våra ansträngningar måste inriktas på att hindra att bourgeoisins idéer förgifta den uppåtstigande klassen; det är därför som man aldrig nog fullständigt kan bryta förbindelsen mellan folket och det 18:de århundradets litteratur." Och han uttrycker sin förhoppning om att en ny generation, som "är frigjord från de dimbildningar, vilka de intellektualistiska filoso-

Ekonomisk översikt

AV ANDERS ÖSTLIND

Budgetförslaget

17/1—38 Förr uppställdes det önskemålet, att budgeten skulle vara balanserad i den meningen, att de egentliga utgifterna skulle täckas av egentliga inkomster under samma budgetår, och att endast tillskapandet av räntabla kapitaltillgångar borde finansieras lånevägen. På detta sätt skulle statens förmögenhetsställning upprätthållas på längre sikt.

Den stora depressionen medförde emellertid en annan syn på dessa frågor. Det visade sig, att staten, då arbetslösheten kraftigt ökades, tvangs till betydligt större utgifter än vad som kunde täckas med löpande inkomster. På sakkunnigt håll började man ifrågasätta, om ettårsbalanseringen av budgeten faktiskt vore en princip ägnad att gynna näringslivets stabilitet.

ferna sedan Cartesius utvecklat, skall lyssna blott till de män som kunna utreda det ondas problem". Syndikalismen blir sålunda det enda medlet att bryta utvecklingen mot humanism, skepsis, förvekligande och dekadans; genom den nya dogmatiken skola arbetarna bli lika moraliska som borgarna i den gamla goda tiden. Sorels ideal är en asketisk idyll.

Berth uttrycker sig på denna liksom på andra punkter med än större skärpa än mästaren. Den syndikalistiska myten vänder sig, skriver han, mot den moderna dekadansen, liksom den kristna myten mot antikens dekadans. I slutet av sitt arbete "De intellektuellas missgärningar" försvarar han det samarbete som under en tid ägde rum mellan vissa syndikalistiska teoretiker och företrädare för fransk nationalism och monarkism (varom mera i föl-

Den skulle ju medföra, att staten under dåliga tider på grund av det då stegrade utgiftsbehovet och det minskade skatteunderlaget tvangs att väsentligt höja skattesatserna, om principen över huvud taget skulle kunna följas. Däremot kunde staten senare, då tiderna förbättrats, släppa efter ifråga om utgifterna och samtidigt sänka skatterna. En sådan finanspolitik skulle enligt de nya tankegångarna — som rönt allt större anslutning — förstärka konjunkturfluktuationerna.

Gentemot kravet på ettårsbalansering av budgeten krävdes nu i stället, att den borde balanseras under den längre tidsrymd som konjunkturykeln omfattade, d. v. s. från kris till kris, alltså under en tidsperiod på 6—8 år. Emellertid hävdades

jande artikel). Detta samarbete var, skriver han, naturligt med tanke på syndikalismens innersta syfte. I en epok som den nuvarande dekadansperioden behövs det att våldet och kriget återkalla världen till en mera sund och mera manlig känsla för verkligheten. "Det syndikalistiska våldet bör enligt Sorel spela denna roll gentemot den moderna världen; men våldet behöver ordningen . . .; det är därför som vi kunnat . . ., icke trots utan att på grund av att vi äro syndikalister, se bundsförvanter i Maurras och Action française. Demokratins intellektuella kunna tala om skandal och spela indignerade: vi räkna icke längre med dem; deras herravälde är slut; Sokrates och Cartesius äro besegrade, det 18:de århundradet är slutgiltigt likviderat och vi förkunna Pascals fullständiga triumf."

göra justeringar som spoliera redan utfört arbete. Kontroll vid maskintillverkning kunde på den vägen leda till en tävlan mellan maskinfirmorna om effektiva skyddsanordningar. Den tillverkare, som inte beaktar denna sida av konstruktionsarbetet, riskerar att beställarna vända sig till andra som beaktat denna detalj.

Arbetarnas medverkan i yrkesinspektionen är ju i huvudsak baserad på rättigheten att utse skyddsombud. Denna arbetarnas rättighet infördes i lagen år 1912. På varje arbetsställe inom byggnads- och transportverksamhet samt industri, som i regel sysselsätter minst 10 arbetare, stadgades rätt för arbetarna att utse ombud med uppgift att övervaka säkerhet och sundhet. Vid revisionen 1931 ändrades detta från en rättighet till en förpliktelse. Även mindre arbetsställen kunna utse skyddsombud. Hur har nu detta utnyttjats av arbetarna? Yrkesinspektionen har enligt senast tillgängliga siffror 65,812 arbetsställen inregistrerade. Hur många av dessa arbetsställen som falla inom de områden där arbetarna kunna välja skyddsombud är svårt att utröna. Inom den egentliga industrin räknade man exempelvis enligt Statistisk årsbok med 16,677 arbetsställen år 1935. Utredningen angiver att antalet arbetsställen där skyddsombud anmälts åren 1915, 1925 och 1935 utgör respektive 122, 607 och 2,344. Utgår man från den tidigare nämnda siffran för inregistrerade arbetsställen, 65,812, så kommer man till det resultatet att endast på 3,55 proc. av arbetsställena utnyttjas arbetarnas möjligheter att utse skyddsombud. Det finns emellertid anledning observera, att utgångssiffran inte är pålitlig och att procentsiffran därför borde vara högre. Vidare är det värt att notera, att de anförda siffrorna tyda på en växande vakenhet hos arbetarna att bevaka sina intressen och rättigheter på detta område. Särskilt den stora ökningen mellan 1925 och

1936 talar för denna uppfattning, ty antalet arbetsställen har under denna tid med all säkerhet inte stigit i samma snabba takt som arbetsställen med skyddsombud. Säkert är emellertid att arbetarnas aktivitet lämnar mycket övrigt att önska. Vad kan då anledningen vara till denna försummelse? I utredningen pekats på några orsaker. Bland annat framhålles att bestämmelsen om att arbetarna och icke deras organisationer haft att utse ombuden, varit ett hinder. Dessutom framhålles att fruktan för trakasserier samt att arbetarna kunnat finna det meningslöst att utse ombud då deras anvisningar blivit resultatlösa, kunnat verka hämmande på utnyttjandet av rätten att utse ombud.

Det råder inget tvivel om att samtliga dessa faktorer utövat ett återhållande inflytande. I sanningens intresse och för att hävda arbetarnas och fackföreningsrörelsens värdighet, måste det nog framhållas att trakasseringsrisken inte bör tillmätas en överdriven betydelse. Man behöver bara erinra sig att arbetarnas representanter vid förhandlingar med arbetsgivarna sannolikt vålla dessa större, regelbundna och tydligare avbräck än skyddsombuden ha anledning och tillfälle att göra. Logiskt borde detta medföra större trakasseringsrisk än den skyddsombuden löpa. Sant är att det ännu förekommer försök att utöva repressalier mot fackföreningsmedlemmar, som representera sina organisationskamrater vid förhandlingar, men detta är åtminstone ingen regel. I varje fall är det ett faktum att dessa företeelser inte fått lägga hinder i vägen för fackorganisationernas uppträdande mot arbetsgivarna vid förhandlingarna. Men även om det förhåller sig på detta sätt är det alldeles självklart, att ordningen bör vara sådan att samhället och inte arbetarnas organisationer är den skyddande parten när det gäller skyddsombuden. Enligt de sakkunnigas mening böra arbetarorganisatio-

Den franska syndikalismen och dess inflytande på samtidens fascistiska ideologier

Av HERBERT TINGSTEN

Den redogörelse som i föregående artiklar givits för den "intellektuella" syndikalismens åskådning — sådan denna framträder främst hos Sorel och Berth — visar att starka beröringspunkter finnas mellan densamma och de teorier som numera i vanligt språkbruk kallas fascistiska. Att Sorel och Berth intogo en egendomlig mellanställning blev i själva verket uppenbart många år innan de nutida fascistiska rörelserna börjat göra sig gällande. År 1908 bröto dessa båda författare med Lagardelle och andra representanter för den praktiskt verksamma syndikalismen samt upphörde att medverka i tidskriften *Le mouvement socialiste*. Under de följande åren knötos vissa förbindelser mellan dem och personer, som tillhörde den av Maurras ledda monarkistiska och nationalistiska rörelsen eller i varje fall stodo denna nära; bland annat fördes direkta eller indirekta förhandlingar om samverkan med Maurras

själv, med Valois — vars egendomliga politiska utveckling stundom tangerat den radikala socialismen, stundom den nationalistiska reaktionen — med den nationalistiske teoretikern och författaren Maurice Barrés samt med Paul Bourget, reaktionären och aristokratdyrkaren framför andra i modern fransk litteratur. Någon ordnad samverkan synes visserligen icke ha kommit till stånd, men rykten spredos om de förda förhandlingarna, och Sorel erkände öppet, bl. a. i ett år 1910 publicerat brev till sin italienske översättare Lanzillo, att han knutit förbindelser med monarkisterna. I detta märkliga brev uttalade han bl. a. att han icke ansåg sina socialistiska arbeten vara de väsentliga och att han nu ville ägna sig åt andra frågor. En filosof borde sätta sig in i samtidens viktigaste rörelser utan att därför tvingas att definitivt taga parti. Nationalismens renässans vore ett lika viktigt

hindras från att fullgöra sitt uppdrag". Men skulle det ändå visa sig, att ökad skyddsombudsaktivitet medför tendenser till trakasserier av skyddsombuden, då är det samhällets skyldighet att bygga ut lagstiftningen på ett sådant sätt att dylika fasoner stävjas.

faktum som syndikalismen. "För att kunna nå ett säkert bedömande av en rörelse måste man själv anknyta till och känna en intellektuell sympati för densamma... Vår universitetsbildning möjliggör för oss denna ansträngning."

En annan samma år inträffad händelse är betydande för Sorels ställning. Bourget utgav ett skådespel *La barricade*, vars ämne var klasskampen. Skådespelet skildrar en av syndikalister framkallad strejk som resulterade i seger för arbetsgivaren; i sista akten sluta arbetsgivarna ett förbund för att stärka sin position mot arbetarna, bl. a. genom ett system med svarta listor. I ett utförligt, mycket betydande förord uttalade Bourget, att han genom Sorels *Réflexions* blivit medveten om klasskampens realitet och att han genom sitt arbete ville visa borgarklassen nödvändigheten av sammanhållning. En tidning frågade då Sorel om hans inställning till skådespelet. I sitt svar förklarade Sorel, att han vore lycklig om Bourget "kunde förmå bourgeoisien att försvara sig och inför motståndarens djärva kraft äntligen frångå sin brottsliga och föga ärorika resignation". Redan i en av de första studier som ägnats Sorel (av Johannet 1914) kunde därför antydast att Sorels lära vore brukbar för den politiska reaktionen. "Det är ett underligt öde för en revolutionär teori att till en del tjäna som redskap för traditionalismen och måhända som ett medel till nyskapande av ett ideal, som är klart, beslutsamt och stolt borgerligt." Johannet liknade Sorel vid en tjurfäktningshabitué, som söker hetsa såväl tjurar som tjurfäktningsmän "i hoppet om en vacker kamp och en stor seger" och vid en "teaterabonnent, som ingen katastrof kan förmå att avstå från parkettplatsen".

Än en gång uppträdde Sorel på den vänstra sidan av barrikaden. I en år 1919 utgiven upplaga av *Réflexions* införde han ett försvar för Lenins politik; med en viss

tillfredsställelse antydde han, att Lenin påverkats av den Sorelska våldsteorin (ett antagande som ofta gjorts, men knappast torde vara riktigt). Sorels bok slutar i denna nya form med följande sats: "Slutligen tillåter jag mig att tillägga dessa personliga ord: förbannade vare de plutokratiska demokratierna, som svälta ut Ryssland; jag är blott en åldring, vars liv är beroende av de obetydligaste tillfälligheter; men måtte jag, innan jag stiger ner i min grav, få se förödmjukelsen av de högfärdiga borgerliga demokratier, vilka i dag fira en cynisk triumf". Man har all anledning anta att Sorel, om han fått uppleva den fascistiska diktaturen, skulle ha hyllat även Mussolini.

*

Frågan om på vilka vägar och i vilken utsträckning den franska syndikalismen och i första rummet Sorel övat inflytande på samtidens fascistiska ideologier hör till de mest intressanta i modern idéhistoria. Att på många håll likheter finnas mellan dessa ytligt sett så motsatta politiska läror är vid en något grundligare analys uppenbart. Obestriddigt är också att i vissa fall direkta och bestämda inflytelser kunna konstateras. Framför allt gäller detta den italienska fascismen. Mussolini har många gånger utpekats Sorel och den av Sorel starkt påverkade italienska sociologen Pareto som läromästare, och i auktoritativa framställningar av den italienska fascismen säges denna ofta vara en syntes av syndikalism och nationalism. Flera av den nutida italienska regimens och doktrinen främsta män, såsom Rossoni och Panunzio, äro förutvarande syndikalister. Vad nationalsocialismen i Tyskland beträffar kunna icke lika klara och betydelsefulla påverkningar fastställas, men det kan icke betvivlas, att syndikalismen, delvis via fascismen, spelat en roll även vid utformningen av nazismens ideologi. Hos vissa av natio-

Fascistmarschen till Rom 1922

nalsocialismens föregångare, såsom Spengler och Möller van den Bruck, skönjas tankelinjer, som kunna ledas tillbaka till Sorel och Pareto. I ett synnerligen auktoritativt arbete om nationalsocialismens ideologi, *Nicolas Der Staat im nationalsozialistischen Weltbild* (Staten i nationalsocialismens världsåskådning), nämnes Sorel som en av de teoretiker, vilka givit nazismen viktiga impulser. I den moderna statsvetenskapliga litteraturen ha de nu berörda sambanden starkt uppmärksamats, och Sorel, som för några årtionden sedan betraktades uteslutande som syndikalismens store teoretiker, skildras nu icke sällan som föregångare till den "revolutionära konservatism", som kännetecknar de fascistiska rörelserna.

Med det sagda ha vi naturligtvis icke velat påstå, att den franska syndikalismen i sin här behandlade variant skulle vara

den källa, ur vilken de fascistiska teoretikerna väsentligen hämtat sina idéer. Tvärtom är det påtagligt, att många och viktiga element i fascistisk doktrin stamma från andra idériktningar; i fascismen återfinns man konservativa tankelinjer av olika art — från Burkes traditionalism och det tidiga 1800-talets tyska romantik till vilhelmsk imperialism och 1900-talets franska nationalism. Det bör också understrykas, att man icke i alla de fall, då likheter finnas mellan fascistiska och syndikalistiska tankegångar, kan göra gällande, att fascismen påverkats av syndikalismen; de båda ideologiska riktningarna kunna direkt ha fått sina impulser från samma källor. Men det kan med fog påstås att fascismens egenartade variant av politisk och social reaktion fått sin speciella färg av vissa för den "intellektuella" syndikalismen utmärkande tankar.

Vid en jämförelse mellan syndikalism och fascism stannar man till en början vid de påtagliga olikheterna. Klasskampstanken är central för syndikalismen, staten framställs såsom blott ett organ för den härskande klassen, nationalismen utdömes såsom ett ideologiskt vapen i kapitalismens händer, man utgår från att efter arbetarklassens seger staten skall avskaffas och ersättas av fria producentorganisationer. För de fascistiska riktningarna är däremot gemensamt, att statens eller folkets enhet förklaras vara det grundläggande värdet, och att man anser det möjligt att i hägnet av denna enhet upphäva klassmotsättningarna och likvidera klasskampen under bevarande av de ekonomiska skillnaderna mellan olika sociala grupper. Fascismen betraktar, liksom alla konservativa riktningar, de olika grupperna inom ett folk såsom i grunden delar av ett harmoniskt helt och riktar blicken utåt, mot de internationella konflikterna; syndikalismen understryker de sociala skiljaktigheterna och anser liksom den marxistiska socialismen att de nationella motsättningarna äro eller åtminstone böra vara av underordnad betydelse.

Vid utformandet av de s. k. korporativa idéer som känneteckna fascismen ha säkerligen, åtminstone i Italien, syndikalistiska tankegångar haft ett visst inflytande. Tydligt är likväl att korporatismen i praktiken står i klart motsatsförhållande till de syndikalistiska principerna. Vad som utmärker t. ex. det italienska systemet är att syndikaten och korporationerna i detalj kontrolleras av staten, under det att syndikalismen kräver från varje statstväng fria producentsammanslutningar. De italienska fascisterna ha likväl försökt att romantisera korporatismen genom från syndikalismen hämtade föreställningar.

Likheterna mellan syndikalismen — framför allt vad vi kallat den intellektuella syndikalismen — och fascismen ligga

främst på andra områden. Den utoparlamentariska och likväl icke i vanlig mening revolutionära taktiken är gemensam för de båda rörelserna. Fascisternas kamp för Italiens erövring — som i sin tur tjänat som mönster för nationalsocialismen — fördes efter de av Sorel angivna riktlinjerna; man använde systematiskt våldsaktioner för att dels hålla motsättningarna mellan de stridande grupperna vid makt, dels successivt förbereda det totala maktövertagandet. Den av otaliga partiella aktioner förberedda marschen mot Rom i oktober 1922 blev, såsom ofta framhållits, en motsvarighet till den Sorelska generalstrejken.

Fascismens kritik av demokratin har väsentliga drag gemensamma med syndikalismens. Tonvikten lägges icke såsom i traditionell konservatism på den risk det demokratiska systemet innebär för de privilegierade socialklasserna, utan kritiken har en annan och mera principiell inriktning. Man angriper själva det demokratiska systemets utgångspunkter: tanken att genom diskussion komma fram till rationella lösningar, att genom utjämnande och kompromisser nå för det stora flertalet acceptabla resultat. Dels avvisas de rationalistiska förutsättningarna, dels förklaras förhandlingarna och de ömsesidiga eftergifterna vara demoraliserande. Den starkaste riktningen skall segra, och segra helt, den får icke bindas av hänsyn till oliktankande riktningar; toleransen är ett tecken på svaghet och viljan att förstå andra är ett uttryck för bristande fasthet i tron. Till kritiken av demokratin ansluter sig elitteorin. Ledningen skall tillhöra de aktiva, trosvissa och heroiska elementen, som förkasta tanken på fredliga, "demokratiska" uppgörelser. Eliten karakteriseras på väsentligen samma sätt, ehuru den enligt syndikalismen skall föra arbetarklassen till strid, enligt fascismen styra den till en enhet sammansvetsade nationen.

Overfascisten i färd med att plagiera Sorel

Främst är det likväl de föreställningar som kunna sammanföras under beteckning antiintellektualism, vilka knyta samman syndikalism och fascism. Det ständiga tal om myter, som kännetecknar såväl den italienska fascismen som den tyska nationalsocialismens ideologer, är otvivelaktigt inspirerat av Sorel. Myten om generalstrejken har ersatts av myten om nationen. "Vi ha skapat en myt", yttrade Mussolini i sitt tal på partikongressen i Neapel, några dagar före marschen mot Rom. "Myten är en tro, en lidelse. Det är icke nödvändigt, att den är en verklighet. Den är så tillvida en verklighet, som den medför egelse, hopp, tro och mod. Vår myt är nationen, vår tro är nationens storhet." Men de fascistiska teoretikerna använda långt mera systematiskt och hänsynslöst än Sorel mytbegreppet för att överbygga klyftan mellan personlig tro och till massorna rik-

tad propaganda. Vilka föreställningar som helst kunna genom att uppträda som myter erhålla ett intellektuellt alibi. Genom att beteckna en propagerad uppfattning som en myt undandrar man sig rationalistisk kritik; så snart myten blir trodd har den sitt värde, sin "sanning", oberoende av mytspridarens eventuella tvivel. De fascistiska och nazistiska skrifterna överflöda av exempel på detta egendomliga slag av tänkande. Man tänker så att säga med förbehåll; blir man trodd har man rätt, och tillhör man den härskande klassen av ideologer riskerar man icke att mötas av bevis på vantro. I denna ur en egenartad synpunkt frigjorda atmosfär kan absurditeten blomma. Jämsides med den medvetna mytbildningen går kritiken av förnuftet. I än högre grad än Sorel nedsätta de fascistiska ideologerna rationalismen såsom moraliskt fördärvlig, såsom

i grunden livsfrämmande och livsfientlig; impulsen, intuitionen, den oreflekterade handlingen upphöjas på tankens bekostnad. (Det behöver knappast nämnas, att trots detta fascisterna, lika väl som syndikalisterna, söka försvara sig med de hjälpmedel tänkandet erbjuder.)

Till rättfärdigande av denna antiintellektualism tjänar hos fascismen en mystisk livstro. Särskilt inom den italienska doktrinen säger man sig i grunden vara antiideologisk, då de fasta normerna innebära ett försök att binda "det levande livet". Ständigt framträder uppfattningen att de fascistiska rörelserna följa livets egen rytm, att deras oklarhet och deras växlingar äro ett bevis på denna anpassning. "Handlingen går alltid före normen", är en italiensk paroll som vill uttrycka denna tanke och som är direkt hämtad ur syndikalismens ideologiska arsenal. Härmed kombineras på ett egendomligt sätt tro på en av sociala och ekonomiska förhållanden oberoende idealbildning; även i kritiken av den marxistiska historieuppfattningen mötas syndikalism och fascism. Dyrkan av handlingen blir dyrkan av den våldsamma kampen. Förnuftstron, den försiktiga beräkningen, kompromisslusten och fegheten förklaras känneteckna bourgeoisin; i den fascistiska terminologin har detta ord efter hand snarare blivit ett moraliskt värdeomdöme än beteckning på en viss samhällsklass.

Den Sorelska syndikalismen och fascismen äro ense också i fråga om vissa grundläggande moraliska värderingar. Den materiella behovstillfredsställelsen betraktas som underordnad. Huvudsaken är en fast tro som möjliggör uppoffringar och heroism. Enligt Sorel skall arbetaren vinna eggelse och moralisk kraft genom myten om generalstrejken; enligt fascismen vinner den enskilde medborgaren samma fördelar genom tron på den nationella triumfen. I väntan på den slutliga aktionen borde ar-

betarna, ansåg Sorel, kunna avstå från förbättringar av sitt läge; med tanke på de nationella rustningarna böra tyskarna enligt Göring och Ley kunna svälta. Anspänningen inför ett stort, om också illusoriskt mål är det väsentliga.

Beröringspunkterna mellan syndikalismens och fascismens ideologier torde till en del kunna förklaras därav att båda dessa rörelser intagit en särpräglad politisk ställning; de ha uppträtt som friskaror utanför det politiskt-parlamentariska sammanhanget. Syndikalismen har verkat vid sidan av den parlamentariska socialismen, under det att de fascistiska riktningarna växt fram på bekostnad av den i vanliga former verksamma konservatismen. Fascismen har ofta betecknats som en revolutionär konservatism. Den är konservativ så till vida, som den uppburits av borgerliga folkgrupper, principiellt ställt sig på den bestående produktionsordningens grundval och bekänt sig till tron på en social hierarki. Den har kunnat kallas revolutionär på grund av sin nya taktik, sin relativa obundenhet av traditioner och sin principiella aktivism, men också därför att den aktualiserat, givit ny kraft åt vissa moraliska föreställningar. Det är på de sistnämnda punkterna som den erbjuder likheter med syndikalismen och även direkt hämtat impulser från denna. Med Berth skulle man kunna säga att syndikalismens dionysiska aktivism i fascismen funnit sin tyglade och ledande Apollo. Sorel skulle säkerligen i den väldiga spänning, som främst genom fascismen skapats i modern politik, se det efterlängttade medlet att bannlysa intellektualismen och kompromissen till förmån för en fast tro och en krigisk mentalitet.

Bland de arbeten som behandla Sorel och den franska syndikalismen överhuvud torde följande vara de viktigaste: *Ascoli*, Georges Sorel, 1921; *Freund*, Georges Sorel, 1932 (framhäver särskilt de konservativa dragen i Sorels åskådning);

Nästa års budget

Av AL VANNER

Det budgetförslag, som i år framlagts, kännetecknas framför allt av skuld amortering och sanering, medan däremot de löpande utgifterna äro i stort sett oförändrade till sin principiella natur, fast givetvis de absoluta summorna äro andra och i regel högre än siffrorna i den nu löpande staten. Utgifter av nytt slag ha endast i mycket ringa utsträckning tillkommit.

Det är kanske inte alldeles riktigt att säga, att skuldsaneringen kännetecknar budgetförslaget, ty i själva riksstatsförslaget för budgetåret 1938—39 förekommer den inte utan i en särskild övergångsstat. Man har nämligen ansett det lämpligt att bryta ut denna del. I denna övergångsstat ha som inkomster uppförts dels vissa disponibla tillgångar om tillsammans närmare 124 milj. kr. samt dels lånemedel till ett belopp om 50 milj. kr. Det kan ju synas egendomligt att vid en skuldsanering använda upplånade medel, men det beror i detta fall på att man bland disponibla tillgångar medtagit 44 milj. från riksbankens avbetalningslånefond. Eftersom den-

na utlåning ju ingalunda skall eller bör upphöra, tvärtom ökas den, har man i stället täckt den med 50 milj. kr. lånemedel. Det blir alltså ytterligare 6 milj. att låna ut. På övergångsstatens utgiftssida återfinnas sedan de förluster, som ansetts böra avskrivas.

Om vi först hålla oss till de använda tillgångarna, så utgöras de förutom av den nämnda lånefondens medel, som utgöras av besparade vinstmedel, av medel från kassafonden. Denna innehöll vid senaste budgetårets utgång 140 milj. Härav skola närmare 50 milj. under innevarande budgetår tagas i anspråk för avskrivande av svenska spannmålsföreningens lånekapital. Kvar stå då omkring 90 milj. Löpande budgetår beräknas å andra sidan komma att ge ett överskott om mellan 18 och 38 milj. Låt oss säga 30 milj. I kassafonden skulle då finnas 120 milj. Men ytterligare föras dit 12 milj., som utgöras av för tidigt inbetald royaltyskuld från Grängesbergbolaget, 12 milj. från rusdrycksmedelsfonden, som ej längre anses fylla sin uppgift, samt de ovannämnda 44

Johannet, Itinéraires d'Intellectuels, 1921; *Las-serre*, Georges Sorel, théoricien de l'impérialisme, 1928 (en lysande kritik av Sorel); *Pirou*, Georges Sorel, 1927; *Guy-Grand*, La philosophie syndicaliste, 1911 (en utmärkt principiell kritik av den "intellektuella" syndikalismen); *Levine*, The Labor Movement in France, A study in revolutionary

Syndicalism, 1912; *Wirz*, Der revolutionäre Syndikalismus in Frankreich, 1931. Summariskt behandlas Sorel och hans förhållande till fascismen i några svenska arbeten: *Aspelin*, Tankelinjer och trosformer (Vår egen tids historia), 1937; *Tingsten*, Från parlamentarism till diktatur, 1930, och Den nationella diktaturen, 1936.